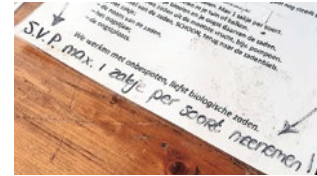

André Zwartbol schrijft over ontmoetingen in de buitenlucht

BEELD ND, GRIETJE VAN REIJNST

LEEUWARDEN

In de bieb van Leeuwarden wordt voor de zaden een oude ladenkast gebruikt, waarin vroeger de kaartjes zaten van uitgeleende boeken. Elisabeth Slager, die bij 'dbieb' werkt, trekt een grote lade open waar al het ingeleverde zaad in zit. 'Van sommigen krijg je een hele zak te rug, van anderen een klein beetje. Vrijwilligers vullen hier tweevakeliks de zakjes. Als het heel veel is, helpen wij ook weleens mee. We hebben de afgelopen 1,5 maand 4000 zakjes gevuld. Over een week is die kast waarschijnlijk weer leeg. Er wordt veel meegenomen. Er zal dus ook weer zaad ingeleverd moeten worden. Dat besef moet er wel blijven. Anders werkt het niet.'

Ze vindt het leuk om te zien hoe mensen bij de kast kennis over de zaden uitwisselen. Het is nu vooral veel bloemenzaad. Maar als de prijzen van groenten zo hoog blijven, zou de vraag naar groentenzaad weleens kunnen groeien.'

DALFSEN

In Dalfsen laat zorginstelling Philadelphia de cliënten meehelpen in de zadenbibliotheek. Dat doen ze op de kinderkamer van de bibliotheek in het dorp. De een vouwt zakjes, de ander vult en weer een ander plakt stickers en zet het op de goede volgorde in de bak. Marloes Nijkamp is in Dalfsen coördinator van de werkbegeleiding. 'Wij zijn altijd op zoek naar kleine klusjes voor de cliënten.' Boven de bak met zaden hangen foto's, zodat mensen die zaad komen halen, kunnen zien wat de zaden 'in het echt' gaan doen. In de multimap die op een plank ligt, staat wanneer je moet zaaien, wat de zaaijastaf is, hoelang het duurt tot iets bloeit en wanneer je kunt oogsten.

De zadenbibliotheek: het is gratis en ze vertrouwen je voor 100 procent

In vijf jaar tijd is het aantal zadenbibliotheeken in Nederland gegroeid naar 80. Je 'leent' er zaad. En ja, je brengt ook zaad terug.

Tine Sietsma (links) en Janet Pasveer. De bedenkers van de zadenbibliotheek.

Hoe werkt dat? Heel simpel: je haalt een zakje met zaad op en strooit het in je tuin of bloembak. In de planten die daaruit groeien, zit ook weer zaad. Dat haal je eraf als de bloem of de groente uitgebloeid is. En die zaadjes – een deel ervan, want het is nogal veel – geef je weer terug aan de zadenbibliotheek. Daar kunnen ze met jouw zaad weer heel veel nieuwe zakjes vullen. Je voelt al aan: de zadenbibliotheek heeft alles in zich om te groeien. Dat doet-ie dus ook. Hoe is dat zo gekomen? Het begint met Tine Sietsma en Janet Pasveer. Bij hun bedrijf in het Friese Joure ligt een modeltuin met 120 soorten fruit en groente. Bedoeld om bij hun tuinadviezen ook iets te laten zien, maar waar ze ook zaad van oogsten. Sietsma: 'We hebben veel te veel zaad. Daar willen we iets mee.' En dan staat er in 2015 in Joure een winkelpandje leeg. Janet besluit er een dagdeel in de week te gaan zitten. Met potjes zaden en zelfgevoenen zakjes. Gratis op te halen. Ze noemen het de zadenbibliotheek. In België, Canada en de VS bestaan ze al langer.

Het delen van zaad noemt Sietsma 'delen van de weelde. Als je zaden oogst van planten die het bij jou goed doen, dan doen ze dat bij een ander ook. Dat is goed voor de soortenrijkdom'. Mensen realiseren zich volgens haar niet dat uit bijvoorbeeld de pluizenbol van een paardenbloem dertig nieuwe bloemen kunnen groeien. In 2018 zochten de twee zakenvrouwen contact met die 'andere' bibliotheek, die van de boeken. In Leeuwarden (zie hiernaast) vinden ze gehoor. 'Zo hebben mensen nog een reden om naar de bieb te komen.'

uitbreiding

Vanaf dan gaat het lopen. In korte tijd breiden de zadenbibliotheken zich uit over heel Friesland. Ook particulieren doen mee. De ene zadenbibliothek is uitgebreider dan de andere. Sietsma: 'In Haarlem is het bijvoorbeeld een kastje met twee of drie bak-

jes met zaden uit iemands tuin. Anderen hebben tientallen soorten zaad. Het hangt er ook helemaal van af hoe veel energie iemand erin steekt en hoeveel zaden bij je ingeleverd worden. Er zijn ook instellingen die hun cliënten laten meehelpen om de zakjes te vullen met het zaad (zie 'Dalfsen' hiernaast). Sietsma: 'Deze bieb werkt als dat. Je begint klein en er komt steeds meer.'

Na Friesland volgen andere provincies. Van een winkeltje in Joure waar je geholpen werd, werd de zadenbibliothek een zelfbedieningsformule en dat is het na vijf jaar nog steeds. Wie mee wil doen en zich gratis registreert, krijgt een vermelding op de site zadenbibliotheeknederland.nl, zodat iedereen je kan vinden.

Op de site staat ook wat je moet doen als je zelf een zadenbibliothek wilt starten. Wie een kast wil maken om de zaden uit te stallen, vindt er onder andere een bouwtekening. Sietsma: 'Een particulier die wil starten, krijgt van ons het logo, om op de etiketten van de zakjes te printen. Met de naam van je provincie op het label. Veel hoeft het allemaal niet te kosten.' Bibliotheeken die extra ondersteuning en materialen willen, betalen daar wel wat voor. Sietsma: 'Als er geld overblijft, besteden we dat aan het ontwikkelen van zaailessen op scholen en buitenschoolse opvang.'

voorraad

Zijn alle zaden voor voorraad. 'Nee. Een opsturen gebeurt ook niet.' Sietsma is er stellig over: 'Gebruik zaad wat in je omgeving voorhanden is. Dat geldt trouwens ook voor je eten. Het is heel onnatuurlijk als alles altijd voorhanden is.'

Zoveel meenemen als je wilt?

Het is niet de bedoeling dat je je hele tuin van 200 vierkante meter met dit zaad vult. Het is zaad om eens iets uit te probe-

ren. Eén zakje per soort dus. Sietsma: 'Maar controleren doen we dat niet.'

Hoe weet je wat voor zaad mensen inleveren?

'Het is niet zo dat als ik zaad zie, meteen weet wat het is', geeft Sietsma toe. 'Ja, zaden van koolsoorten zijn zwart en rond. Die herken ik. Maar welke koolsoort het dan is ... Zet dus altijd de naam van de plant op het zakje, wanneer je iets inlevert.'

Over de kwaliteit van het zaad kun je volgens Sietsma niks zeggen. 'We vragen mensen de beste zaden te oogsten. Uit onbespoten tuinen. En ook dat ze het sterkste zaad brengen. Dus van de plant die de meeste pompen geeft. Of de aster met de mooiste bloemen. Het hele idee van deze bieb is gebaseerd op 100 procent vertrouwen. Dat is onze levensinstelling.'

Hoe oud mag zaad zijn?

De kiemkracht van zaad verschilt per soort. Sietsma noemt peulvruchten als voorbeeld. 'Daar is zaad van tien jaar oud nog te gebruiken. Bij pastinaak en sla is dat een jaar. Zet daarom ook een oogstjaar op het zakje dat je inlevert. Droog en koel bewaren is in ieder geval goed.'

successfactoren

In 2021 waren er 33 zadenbibliotheeken. Nu zijn dat er bijna tachtig. Sietsma: 'Het groeit nog steeds. In Rotterdam zijn we in gesprek met een moestuunvereniging, die op elf locaties ook een zadenbibliotheek wil. Zo snel gaat het. Het succes zit in drie dingen: zaad is iets kleins en wordt groot, je hoeft er niet veel moeite voor te doen en het is ook nog gratis.'

► Meer lezen. Ga naar nd.nl/genieten-van-groen. Tips en reacties: mail naar zwaartbol@nd.nl